

Eğitimde Adalet ve Merhamet

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾﴾

سورة آل عمران، ١٥٩

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ

خَدَمْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَشْرَ سِنِينَ، وَاللَّهِ! مَا قَالَ لِي: أَفَّا قَطُّ، وَلَا قَالَ لِي لَشَيْءٍ: لِمَ فَعَلْتَ كَذَا؟ وَهَلَّا فَعَلْتَ كَذَا؟

مسلم، كتاب الفضائل، ٥١

Değerli Müminler!

Günümüzde eğitimin nasıl ve hangi yöntemlerle yapılması gerektiği önemli bir meseledir. İster camide, ister okulda, ister aile içerisinde olsun, eğitimin doğru metotlarla verilmesi gerekmektedir. Bunun en önemli yollarından biri de eğitimin bir yandan adalet, diğer yandan da merhamet üzerine kurulmasıdır.

Nitekim sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), insanlara güzel bir üslupla yaklaşarak onları doğru yola yönlendirmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de, "Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi."¹ buyrularak Efendimiz'in (s.a.v.) merhametli ve yumuşak davranarak insanların gönüllerini kazandığı bildirilmektedir.

Aziz Cemaat!

Efendimiz'in (s.a.v.) bu güzel davranış biçimi, okulda öğretmen-öğrenci ilişkisinde ve aile içindeki eğitimde esas alınmalıdır. Zira yumuşak söz daha etkili ve ikna edicidir; kaba bir üslup ise çocuğu yalnızca eğitimciden değil, zamanla dersten, okuldan, camiden ve içinde bulunduğu eğitim ortamından da uzaklaştırabilir.

Peygamberimizin yanında büyüyen Enes b. Mâlik (r.a.) şöyle anlatmaktadır: "Resûlullah'a (s.a.v.) on sene hizmet ettim. Vallahi bana bir kez olsun "Öf!" bile demedi. Herhangi bir şeyden dolayı, "Niçin böyle yaptın?" demediği gibi, "Şöyle yapsaydın ya!" da demedi."² Öyleyse gerek öğretmenler gerekse anne babalar, çocuğun hatasını düzeltirken gönlünü kırmamaya, disiplin sağlarken merhameti göz ardı etmemeye ve onun şahsiyetini

incitmeden doğruyu göstermeye özen göstermelidir. Yüce Rabbimiz, Hz. Musa'ya ve Hz. Harun'a, "Ona yumuşak söz söyleyin. Belki öğüt alır yahut korkar."³ buyurarak Firavun'un dahi yumuşak sözle doğru yola davet edilmesini emretmiştir.

Değerli Müslümanlar!

Eğitimde bir yandan merhametli olunurken, diğer yandan adil davranılarak bu ikisi arasındaki denge gözetilmelidir. Zira adalet, hayatın her alanını kapsayan temel bir ilkedir. Yüce kitabımızda, "Adaletli olun; bu takvaya daha uygundur."⁴ buyrularak adaletli davranmanın takvalı bir Müslümanın özelliklerinden biri olduğu bildirilmektedir.

Adalet her zaman herkese aynı şeyi vermek değil, herkesin hakkını gözetmek ve hak ettiğini vermektir. Adalet, not verirken, söz hakkı dağıtırken, disiplin uygularken, başarıyı takdir ederken ve hatayı değerlendirirken hakkaniyetli bir ölçü gözetmektir. Sevdiğimiz öğrenciye hoşgörü gösterip sevmediğimiz öğrenciye daha ağır davranmak; varlıklı bir ailenin çocuğuna yakın, yoksul bir ailenin çocuğuna mesafeli olmak; başarılı öğrenciyi sürekli öne çıkarıp sessiz kalan ve zorlanan öğrenciyi görmezden gelmek adalet değildir.

Aynı şekilde torpil yapmak, bir kimseyi hak etmediği hâlde başkasının önüne geçirmek veya hakkı olanı geri plana itmek de adaletle bağdaşmaz. Çünkü böyle bir davranış yalnızca haksızlığa yol açmakla kalmaz, aynı zamanda başkasının hakkına girmeye de sebep olur.

Kardeşlerim!

Adalet ve merhamet yalnızca eğitimde değil, hayatımızın her alanında kuşanmamız gereken iki temel vasıftır. Ailemizde, iş hayatımızda, komşuluk ilişkilerimizde, ticaretimizde, sözümüzde ve davranışlarımızda her daim adaleti gözetmeli, insanlara karşı merhametli ve anlayışlı olmalıyız. Unutmayalım ki adalet güveni, merhamet ise gönüller arasındaki bağı güçlendirir. Adaletin olmadığı yerde haksızlık, merhametin olmadığı yerde ise kırgınlık ve uzaklaşma ortaya çıkar. Rabbimiz bizleri adaletten ayrılmayan, merhameti hayatımızın her alanına yansıtan ve insanların hakkını gözetken kullarından eylesin. **Amin.**

¹ Âl-i İmrân suresi, 3:159.

² Müslim, Fedâil, 51; Buhârî, Edeb, 39.

³ Tâhâ suresi, 20:44.

⁴ Mâide suresi, 5:8.